

ONLINE BEZINNING

De Zijp

04 mei 2020

Verantwoording:

Alle liedjes zijn te vinden in Verzameld Liedboek (2004) of Stilte zingen (2018).
De muziek is te vinden via i-Tunes, Spotify, of op CD via de webwinkel:
ekklesia-amsterdam.nl

Gedicht uit: *Er lopen scheuren door het leven*

bezetting en bevrijding in herinnering

Henk Fonteyn, Freek van der Veer en Joke Verweerd

Openingsmuziek Amorph | harp Lies Joosten

Welkom | Moniek Siermann

Gedicht Oorlogsslachtoffers | voorgelezen door Hilma Assies

Oorlogsslachtoffers.... dat zijn niet alleen de ontelbare jonge mannen die onder de witte kruizen begraven liggen. Het zijn ook hun ouders, die het bericht van het overlijden van hun zoon thuisbezorgd kregen.

Het zijn niet alleen de doden die bedolven zijn onder het puin van Rotterdam, Coventry en Dresden, maar ook degenen die hun lichamen onder het puin vandaan moesten halen.

Het zijn niet alleen de miljoenen die vermoord zijn in de kampen, maar ook zij die deze hel overleefden en met ontelbare herinneringen verder moeten leven. Ook de overlevenden zijn getekend door de oorlog, getekend door deze grote dood.

Heel indringend en onthullend werd mij dat duidelijk in de ontmoeting met een vrouw, die een kind van 'foute ouders' is. Haar verhaal, het verhaal van ontelbaren, is dat van een verscheurde jeugd, van vernederende ervaringen en kwetsende opmerkingen van de zijde van hen die meenden, de zonden der vaders aan de kinderen te moeten bezoeken. Het is het verhaal van plaatsvervangend schulddragen, van het gevoel, er niet-te-mogen zijn. Sporen van de grote dood...tot op vandaag. Littekens die blijven....

Lied De doden vergaan in de aarde

tekst: Huub Oosterhuis, muziek Tom Löwenthal

De doden, vergaan in de aarde,
verstrooid op de wind,
voorgoed onvindbaar,
en allen die weg zijn gegaan zonder groet.
Wat heeft met hen gedaan
hij die nooit varen laat
het werk van zijn handen.

Overweging Gisteren tegen zonsopgang | Huub Oosterhuis

...

Het gebeurde voor mijn ogen.

*Ik dacht even
dat een gele ster mij riep*

*‘wat doe jij verder
met je leven’.*

Psalm 102 vrij

tekst: Huub Oosterhuis, muziek Antoine Oomen

Zij bidden niet, zij gillen.

Het is geen naam
die zij met hun laatste adem
roepen of vloeken,
het is de dood.

Hun ogen opgebrand
wee hun gebeente
vervlogen als rook

steppekraaien
uilen in ruïnes.

Er zou een troon staan
eeuwige stad, zetel van rechtspraak -
er is van ouds,
van reddeloze op reddeloze gezongen,
een Naam, van één die hoort:
de uit zijn heilige hoogten
afdalende, ziende,
die neerknielt tussen de doden
en huilt van ontzetting.

De afgevoerden ontelbaar vergeten
de als kruimels brood
als as en rozenblad verwaaiden

maar nog bestaat de Naam

en wij die hem zingen en zwijgen.

Tekst Een zoon | voorgelezen door Lidwina Duindam

Huub Oosterhuis, uit: Wolf en Lam, Ten Have, 2016

Een zoon

Een zoon kwam terug, uit een van de honderd oorlogen. Hij vroeg zijn vader en moeder: weten jullie wat een mens is? Een mens, zei de vader, is een beeld van God. Een mens, zei de moeder, is een mens.

Jajajajaja, schreeuwde de zoon, een mens is een waaiend vod, ik heb ze door de lucht zien scheuren, in de goot zien sterven, het waren geen mensen meer.

Het waren nog mensen, zei de moeder, zo is het.
Ze waren nog beeld van God, zei de vader, zo is het.
Jajajajaja, huilde de zoon.

Muziek Dvorák | Largo uit 9^e Symfonie 'Uit de nieuwe wereld'.

Op 27 december 1943 wordt een spontaan concert gegeven in een vrouwenkamp in Palembang op het Indonesische eiland Sumatra. Dertig vrouwen zingen het Largo uit Antonín Dvořáks *Uit de Nieuwe Wereld*. Ook de Japanse bewakers blijven stil luisteren.

"Heel zacht, als door een mist, zweefden de eerste maten van Dvořáks Largo door het kamp. (...) Ik kreeg er kippenvel van, ik had nog nooit zoiets moois gehoord. Het was geen vrouwenkoor dat liederen zong. Het was ook geen orkest, hoewel ik de violen kon horen en een hobo. Het was muziek die uit de hemel kwam, een wonder door God gegeven in dit gruwelijke kamp." (uit: De kracht van een lied: overleven in een vrouwenkamp, Helen Colijn)

De Britse vrouwen **Margaret Dryburgh** en **Norah Chambers** schrijven, uit het hoofd, de noten van bekende muziek op kleine stukken papier. Omdat er geen instrumenten beschikbaar zijn, worden de melodieën gezongen. In totaal zijn er tenminste 25 muziekstukken gearrangeerd. Maandenlang wordt er stiekem gerepeteerd in de schuur achter de kampkeuken.

Muziek is in de oorlogsjaren voor veel mensen van grote betekenis geweest. Soms dient het als troost of afleiding, als verzet of als een manier om mentaal overeind te blijven. Zo ook in dit interneringskamp voor vrouwen op Sumatra.

Ingezongen door Groot Omroepkoor o.l.v. Klaas-Jan de Groot.

meer info: <https://www.nporadio4.nl/zing-mee-de-nieuwe-wereld-home>

Slotlied Psalm 30 vrij

tekst: Huub Oosterhuis, muziek Antoine Oomen

De avond komt met droefheid,
met vreugde de nieuwe dag.

Jij hebt mij omhooggetrokken
diep uit de afgrond, ik werd
al tot de doden gerekend.
Ik was overmoedig – gelukkig,
mij zal niets gebeuren, dacht ik.
Wie keerde zich af van wie
dat ik wankelde, viel?

Ik heb je geroepen, gesmeekt:
wat heb jij eraan als ik doodga
en in een graf word gelegd?
Heeft stof en as een stem,
zal een dode je zingen?
Toen heb je mijn wanhoopstranen
veranderd in tranen van lachen.

Ik ging in rouw, jij hebt mij
gekleed in blinkend wit.
En nu zing ik dit lied:
Dank je, dat ik weer leef.
En zwijgen zal ik niet
over al wat geschiedde.
Want zwijgen kan ik niet.

De avond komt met droefheid,
met vreugde de nieuwe dag.